Norvégiai benyomások

1992. október 25. és 29. között a trondheimi egyetem meghívására néhány napot Norvégia ezen Oslótól több mint 500 km-rel északra eső városában töltöttem el. Az utazás fő célja az volt, hogy a norvég szakemberek kezdeményezése nyomán közösen keressük azokat a lehetőségeket, melyek a jövőben a kapcsolatok kiépítésére, illetve erősítésére vezethetnek.

A trondheimi egyetem a legrégebbi felsőoktatási intézmény, alapítási éve 1760. Hallgatóinak száma 14000.

Az egyetem szociális munkásokat képző tanszéke kapcsolatot szeretne létesíteni főiskolánkkal. Itt már 30 éves múltra tekint vissza ez a képzési forma. Csak a felsőfokú képzés két éves stúdiumát biztosítják, mely Ph.D. fokozattal zárulhat. Ezt megelőzően a hallgatók a Szociálismunkások Főiskoláján szereznek 3 év után (s a legtöbben 1-2 éves előző egyetemi tanulmányok után) szociálismunkás diplomát. E főiskolán 4 napos a munkahét - egy napot olvasásra szánnak, mivel évente három nagyobb dolgozatot kell a hallgatóknak leadniok. A kijelölt szakirodalmat oldalszámban „mérik". A főiskolában általában 8000 oldal a penzum a képzés teljes időtartamára, míg egyetemeken 10000 oldal vagy több. A főiskolai és egyetemi felvételnél pontrendszert alkalmaznak, melyben a legnagyobb jelentőségű a megelőző záróbizonyítvány, de beszámítják pl. a katonaságnál töltött időt, vagy a saját gyermek nevelését is.

A főiskolán általános szociálismunkásokat és külön, gyermekekkel foglalkozó szakembereket képeznek. Ez utóbbiak munkaterülete igen hasonló a pszichopedagógusainkéhoz. Az egyetem kétéves képzésére általában a már hosszabb ideje e területen dolgozók iratkoznak be. Ez lényegében egy intenzív levelező forma, mert egy évben több alkalommal töltenek az egyetemen 3-3 hetet, a szakirodalmat lakóhelyükön dolgozzák fel munka mellett a hallgatók.

Látogatást tettem a trondheimi Egészségügyi Főiskolán is, ahol a következő négy szakmára képeznek:

- gyógytornászokat;
- a súlyos fogyatékosok segítő szakembereit, akik a mindennapi élet gondjain segítik át az elsősorban súlyosabb fokú értelmi fogyatékos vagy kisebb számban mozgásfogyatékos, illetve pszichiátriai problémákat mutató embereket;
- az ergoterapeutákat (foglalkozási terapeuta), akik gyermekek fejlesztő foglalkozásától kezdve (pl. Ayres-terápia) a munkarehabilitációig (pl. megváltozott munkaképességűek vagy elmebetegek munkarehabilitációja) készítenek fel;

- az ún. audiográf szakembereket, akik hallásméréseket és hallókészülékbeállítást végeznek.

A főiskola 3 éves, óriási a túljelentkezés, 7000 jelentkezőből választják ki a 160 új hallgatót.

A rövid tartózkodási idő alatt 3 intézmény látogatására nyílt lehetőség. Jártam az egyik körzeti, ún. Segítő Szervíznél, amely lényegében családsegítő és gyámügyi kérdéseket lát el, új kísérletként az anyagi segítséggel kapcsolatos adminisztratív feladatokat is elvállalják. A körzetben 4000 gyermek él, a munkatársak száma 30. Zömmel szociálismunkások, de van két-két pszichológus és gyógypedagógus is. 200 veszélyeztetett gyermeknek nyújtanak segítséget az iskolában, állandó kapcsolatot tartva a tanárokkal, 50 gyermek részesül preventív segítségben, 80 gyermek van nevelőszülőknél és 10 állami intézetben. Rossznak ítélt családi környezet esetén lehetőség van a gyermek kiemelésére a környezetből a szülők beleegyezése nélkül is. Legnagyobb gondot az „infantilis" szülők jelentik, akik egyszerűen nem alkalmasak a gyermeknevelésre. Sokat foglalkoznak a családokkal, videóra veszik az otthon mindennapi életét, majd megvitatják a szülővel a látottakat - lehetőleg a pozitívumokat kiemelve. Gondjuk van sok elvált anyával, akik a gyermek 10 éves koráig anyagilag maximális segítséget kapnak az államtól (nem kell munkát vállalniok), mégis sok a nevelési probléma. A felnőtt értelmi fogyatékosok korábbi központi intézetei nemrégen, 1991-ben megszűntek, cél a teljes szociális integráció, amit a helyi önkormányzatokban kell megvalósítani. Lakásokat, otthonokat biztosítanak a felnőtt fogyatékosoknak, többnyire megfelelő állandó személyzettel. Itt jegyzem meg, hogy ez egy következő lépés az integráció terén, az első lépés az iskolai integráció megvalósítása volt 1976-ban.

Meglátogattam Trondheim nemrég - 12 és 18 év közötti fiatalok számára - megnyílt krízis intervenciós központját. Egy hangulatosan berendezett családi ház ad otthont a segítségre szoruló fiataloknak maximum két hétig. Huszonnégy órás ügyeletben dolgoznak. A munkatársak száma 8, meglepetésemre mind szociálismunkás, nincs közöttük egyetlen pszichológus sem. Beszélgetéseket folytatnak a többnyire hirtelen utcára került, nehéz élethelyzetbe sodródott fiatalokkal, családtagjaikról, tanácsot, további útmutatást is adnak. A fiatalok szállását, teljes ellátását maximum kéthetes időtartamra biztosítják. A leggyakoribb problémák: öngyilkossági kísérlet, bűnözés, kábítószer, konfliktus a szülőkkel, az iskolában, a munkahelyen. A fiatalok általában saját elhatározásból jelentkeznek.

Alkalmam nyílt a siketek trondheimi intézetét is megtekinteni. Norvégiában összesen négy bentlakásos intézmény működik siketek számára, egyenként kb. 40-40 tanulóval. A nagyothallókat és a súlyosabb hallássérültek többségét, ahogy ez a fentiekből kiderül, integrálják. Sajátos átmeneti formát képeznek

azok a gyermekek, akik évente 3-4-szer 3-3 hétre jönnek be az intézetbe, majd ismét visszatérnek lakóhelyükhöz közeli általános iskolába. Óvodáskorúakat még nem vesznek fel, a gyermekek a lakóhelyükhöz közeli óvodát látogatják. Az iskola 8 osztályos, amit két szakmai előkészítő osztály követ, a tanulókat tehát 10 éves időtartamban nevelik. A 8 osztályból, ami jelenleg működik, 5-ben halmozott fogyatékosok vannak. Minimális osztálylétszám nincs. Két osztályt is láttam, amelybe 2-2 fő tanuló járt. Az utóbbi 15 évben nagymértékben előretört a jelnyelv alkalmazása, siket tanáraik is vannak. Az igazgatónő véleménye szerint a gyermekek beszédteljesítménye igen gyenge, kilépve az iskolából jeltolmácsot kapnak.

Norvégiai tartózkodásom alatt 3, 2-3 órás előadást tartottam a magyarországi szociális problémákról, a magyar gyógypedagógia általános jellemzőiről, illetve a gyógypedagógus és szociálismunkás-képzésről. Valamennyi előadás iránt nagy volt az érdeklődés, s többen is kifejezték, hogy szívesen vennének részt tapasztalatcserén, látnának vendégül 1-2 hónapos időre magyar szakembereket a főiskolával kötött hivatalos kapcsolat felvétele esetén.

Minden remény megvan arra, hogy ezek a tervek realizálódjanak, s így elsősorban a szociálismunkások területén megismerkedhetnek a magyar szakemberek egy nagyon szociálisan gondolkodó ország fejlett szociális szolgáltatásainak rendszerével és több évtizedes képzési modelljével.

DR. CSÁNYI YVONNE